

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 4

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» **Категорії «Б»**, наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №12 від 20.12.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Коваленко Юлія – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Завербний Андрій – д.е.н, проф., професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна; *Вдовенко Наталія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна;

Новіченко Людмила – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Живко Зінаїда* – д.е.н, проф., ректор Академії економіки і педагогіки, Чеська Республіка; *Феньвеш Вероніка* – габлітований доктор наук з галузі економіки, проф., Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габлітований доктор наук з галузі економіки, доц., проректор, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Дунай Анна* – доктор філософії з галузі економіки, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, доцент кафедри соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, проф., заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4. (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Публікація видання здійснюється за сприяння Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

4. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján „B” kategóriájú folyóiratnak minősül, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. december 20-i 12. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – **Prof. Dr. Bacsó Róbert**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – **Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – **dr. Makarovics Viktória**, közgazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – **dr. Loszkorih Gabriella**, PhD, tanszékvezető-helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna; **Prof. Dr. Vnukova Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszék professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Kovalenko Julia** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék vezetője, Állami Adóegyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Bondáruk Tajiszija** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Záverbuij András** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Vdovenko Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; **dr. Novicsenko Ljudmila** – közgazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Zsivko Zinaida** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, rektor, Közgazdasági és Pedagógiai Akadémia, Csehország; **Dr. habil. Fenyves Veronika** – PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Controlling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; **Dr. habil. Ing. Machová Renáta** – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; **Prof. Dr. Illés Bálint Csaba** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Dunai Anna** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Dr. Péti Márton** – PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Szász Levente** – PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 4. szám (2023). 694 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" megjelenésében együttműködő partner volt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

*A nyomtatott tömegűjékoztatási eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma
KB 25089-15029P 2021. november 8.*

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 4

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The journal is included in Category "B" according to the "List of scientific professional editions of Ukraine, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 12 dated December 20, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Zinaida Zhyvko*– Doctor of Economics, Professor, Rector, Academy of Economics and Pedagogy, Czech Republic; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, Vice-rector, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* – Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* – Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, Department of Geography and Planning, Corvinus University of Budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 4. (2023) 694 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

Publication of the scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" is carried out with the assistance of the Research Institute for National Strategy.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KB No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Оцінка перспектив бізнесу в автомобільній промисловості України: національні та регіональні аспекти розвитку галузі	19
Атамас О. Інвестиційна привабливість регіонів України: проблематика, рекомендації, перспективи	29
Венгер В., Романовська Н., Шейко О. Кон'юнктурні особливості українського ринку круп	37
Шалаї К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Аналіз економічної просторової структури: фокус на Великобританію	51
Кравченко О., Бадай А. Роль державного регулювання оплати праці	60
Кривенко Н. Оцінка міжнародної економічної інтеграції: методичні підходи з виділенням агропродовольчих ринків	70
Перекуда Ю. Оцінка конкурентоспроможності господарств у виробництві продукції тваринництва через призму показників імпорту та експорту	80
Похиленко Н. Права інтелектуальної власності як стримуючий чинник інноваційної активності в сільському господарстві	92
Пушкар Т., Славута О. Сприйняття процесів цифровізації мешканцями як основа впровадження програм збалансованого розвитку міст	107
Самусевич Я., Теницька І., Рудиченко А. Оцінювання впливу екологічного контролю на забезпечення раціонального природокористування в Україні	118
Сидоренко Є. Проблеми цифрової трансформації територіальних громад та шляхи їх вирішення	134
Харченко Н. Деякі аспекти соціально-економічних детермінант здоров'я	144
Усата Н. Концептуальні основи циркулярної економіки в сільському господарстві	153
Шапуров О. Промислові інновації: інтернет речей, блокчейн, цифровий двійник	164
Шуба М., Шуба О. Світовий ринок легкових автомобілів: особливості та тенденції розвитку	178

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Журавльова І. Фінансовий менеджмент в сучасному вимірі	188
Балінтова М. Вивчення зв'язку між зеленим банківським маркетингом і лояльністю до банку на прикладі словацьких клієнтів	205
Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект	216
Поті Б., Сока К., Потокі Л. Застосовність моделей прогнозування банкрутства в секторі роздрібної продовольчої продукції західної Угорщини	227
Даудова Г., Грінько А. Еволюція процесів цифровізації в діяльності фінансових органів місцевого самоврядування в Україні	240
Жиглей І., Лайчук С., Поліщук І. Бібліографічний аналіз публікацій щодо соціального інвестування за даними платформи Web of Science	253
Заїчко І. Особливості та основні напрями грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану	264
Орехова К., Головко О. Вибір організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки газорозподільних підприємств	277
Татаринцева Ю., Юр'єва І., Назарова Т. Вплив розвитку соціальної відповідальності та сталого цифрового маркетингу на фінансову складову бізнес-процесів в умовах цифрової економіки	293
Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки	307
Ярошевич Н. Рівень фінансової децентралізації місцевих бюджетів в Україні	321

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Варцаба В., Макарович В., Лоскоріх Г. Аналіз проблематики обліку інноваційного капіталу в Україні	334
Ганусич В., Йолтуховська О., Шеверя Я. Концепція створення вартості в інтегрованій звітності	346
Грицай О., Лішнянська І. Облікове забезпечення визначення собівартості надани медичних послуг	358
Дубинська О. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану	374
Єршова Н. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу	385
Кошіль А., Мельянова Л. Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності	397
Макаренко І., Рудиченко А. Цифрова відповідальність компаній: економічна сутність поняття та концептуальні підходи	409
Мартін К., Сіладі Н. Важливість цінності бренду з позиції активів компанії	421
Мірошниченко О., Щигорєва В. Система оподаткування малого бізнесу: досвід Польщі	435
Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі	448
Москаль Н. Перспективи застосування технології блокчейну в аудиторській діяльності	458
Московчук А., Дорош В. Детермінанти формування фінансових результатів: ретроспективний та перспективний аналіз	468
Нашкерська Г. Обмеження визнання інформації активом в бухгалтерському обліку	479
Онищенко В., Кононенко Д., Чупін М. Інструменти стратегічного аналізу в управлінні підприємством: огляд, класифікація, критерії вибору	493
Писаренко Т. Організація управлінського обліку грошових коштів від операційної діяльності	507
Портоварас Т. Види сучасного економічного аналізу та їх характеристика	516
Скаска О., Дмишко Я. Проведення зовнішньої оцінки ефективності та якості роботи підрозділу внутрішнього аудиту банку	529
Сарахман О., Шурпенкова Р., Калайтан Т. Сучасні реалії незалежного аудиту фінансової звітності банків	540
Цятковська О. Методологічні основи побудови обліку нефінансових активів державних установ	552
Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності	563

РОЗДІЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Тан Ч.Ч. Бібліометричний картографічний аналіз компетенцій, адаптованих до промисловості 4.0 та 5.0 на основі літератури про великі дані: наслідки для кар'єрної орієнтації	578
Альхмад Г. Фактори, що впливають на жіноче підприємництво в країнах, що розвиваються. Наскільки ми далекі від підтримки жіночого підприємництва?	591
Васильчак С., Штерма Т. Трудовий потенціал як об'єкт менеджменту	605
Вороніна В., Захарова Л. Стратегічне управління роботою команд в умовах сучасного наукового, інноваційного та бізнес-середовища	613
Антал К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Проблеми та досвід працевлаштування за кордоном у відображенні емпіричного дослідження	623
Немчук П. Особливості управління розвитком корпоративних аграрних формувань	633
Прокопов Д. Біоенергетика у сталому розвитку сільського господарства: проблеми та перспективи розвитку галузі	643
Серьогіна Д., Матвєєва Н., Пушкар Т. Інноваційний розвиток в рамках сталого розвитку: пошук балансу між економічною ефективністю та екологічною стійкістю	653
Барабшє Карпаті Д., Оросне Ілчїк Б. Визначення особистого хисту до підприємництва у здобувачів вищої освіти	666

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ на монографію Бачо Р., Пойда-Носик Н. «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
РЕЦЕНЗІЯ на монографію Лоскорїх Л., Перчі О. «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності ІТ-підприємств в Україні»	684
Загальні вимоги до оформлення рукописів	686

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Üzleti kilátások értékelése Ukrajna autóiiparában: nemzeti és regionális vonatkozások	19
Atamász A. Ukrajna régióinak befektetési vonzata: problémák, ajánlások, jövőbeni kilátások	29
Venger V., Romanovszka N., Sejkó O. Az ukrán gabonapiac konjunkturális jellemzői	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Gazdasági térszerkezet-elemzés: fókuszban Nagy-britannia	51
Krávcsenko O., Badaj A. A munkabér állami szabályozásának szerepe	60
Krivenkó N. Nemzetközi gazdasági integráció értékelése: módszertani megközelítések az agrár-élelmiszer piacok kiválasztásakor	70
Pereguda Gy. A gazdaságok versenyképességének mérése az állati eredetű termékek előállításában az import és export mutatók segítségével	80
Pohilenkó N. A szellemi tulajdonjogok, mint a mezőgazdasági innovációs tevékenység visszatartó tényezője	92
Puskár T., Szlavuta O. A digitalizációs folyamatok lakossági elfogadása a kiegyensúlyozott városfejlesztési programok megvalósítása érdekében	107
Szamuszevics J., Tenyicka I., Rudicsenkó A. A környezeti ellenőrzés hatásának mérése Ukrajnában a racionális természetgazdálkodás érdekében	118
Szidorenkó J. A kistérségek digitális átalakulásának problémái és megoldási lehetőségei	134
Harcsenkó N. Az egészséget meghatározó társadalmi-gazdasági tényezők néhány vonatkozása	144
Uszáta N. A körforgásos gazdaság fogalmi alapjai a mezőgazdaságban	153
Sapurov A. Ipari innovációk: tárgyak internete, blokklánc, digitális hasonmás	164
Suba M., Suba O. Személygépkocsik világpiaça: jellemzői és fejlődési trendjei	178

2. FEJEZET. PÉNZ- ÉS BANKÜGY

Zsuravlyova I. Pénzügyi menedzsment a jelenkori dimenzióban	188
Bálintová M. A zöld bankmarketing és a bankhűség kapcsolatának vizsgálata Szlovák ügyfelek esetében	205
Bohrinceva L., Bondaruk O., Klyucska O. A biztosítási piac pénzügyi biztonsága: elméleti megközelítés	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Csődelőrejelző modellek alkalmazhatósága a nyugat-magyarországi élelmiszer-kiskereskedelmi szektorban	227
Daudova G., Hrinýkó A. A digitalizációs folyamatok evolúciója az ukrajnai helyi önkormányzatok pénzügyi szerveinek tevékenységében	240
Zsiblej I., Lajcsuk S., Poliscsuk I. Társadalmi befektetésekkel foglalkozó publikációk bibliográfiai elemzése a Web of Science platform adatai alapján	253
Zajicskó I. Ukrajna monetáris és hitelpolitikájának sajátosságai és irányai a hadiállapot idejében	264
Orjekhova K., Golovkó O. A gázelosztó vállalkozások pénzügyi biztonságát szavatoló szervezeti és gazdasági mechanizmus kiválasztása	277
Tatarinceva J., Jurjeva I., Nazarova T. A társadalmi felelősségvállalás és a fenntartható digitális marketing fejlődésének hatása az üzleti folyamatok pénzügyi komponensére a digitális gazdaság körülményei között	293
Siskina O. A fintech innovációk hatása a globális valutapiacokra	307
Jarosevics N. A helyi költségvetések pénzügyi decentralizációjának szintje Ukrajnában	321

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Varcaba V., Makarovics V., Loszkorih G. Az innovációs tőke számviteli problémáinak elemzése Ukrajnában	334
Hanuszics V., Joltuhovszka O., Severya Ja. Az értékteremtés koncepciója az integrált jelentéstételben	346
Hricáj O., Lisnyánska I. Az orvosi szolgáltatások önköltségének meghatározásához szükséges számviteli alátámasztás sajátosságai	358
Dubinszka O. A pénzügyi beszámoló köznyelvű vizsgálatának elméleti és gyakorlati aspektusai, mint a hadiállapot idejében működő vállalatok pénzügyi biztonságát fenyegető veszélyeinek azonosítási iránya	374
Jersova N. A számviteli tanácsadás mint "puha technológia" a kis- és középvállalkozások fejlődésének támogatására	385
Kosil A., Meliankova L. Az elektronikus pénz gazdasági lényege és számviteli tükrözése a jelenkori körülményekben	397
Makarenkó I., Rudicsenkó A. A vállalatok digitális felelősségvállalása: gazdasági tartalom és koncepcionális megközelítések	409
Martin K., Szilágyi N. A márkaérték fontossága a vállalat eszközeinek szempontjából	421
Mirosznicsenkó O., Scsigorjeva V. A kisvállalkozások adórendszere: Lengyelország tapasztalata	435
Mikijejics O., Tivoncuk O. A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokra való áttérés kihívásai és kilátásai Ukrajnában és a világban	448
Moszkály N. A blockchain-technológia használatának kilátásai a könyvvizsgálói tevékenységekben	458
Moszkovcsuk A., Doros V. A pénzügyi eredmények kialakulásának meghatározó tényezői: retrospektív és prospektív elemzés	468
Naskerszka G. Az információ eszközként való elismerésének korlátozásai a számvitelben	479
Oniscsenkó V., Kononenkó D., Csupin M. Stratégiai elemzési eszközök a vállalatirányításban: áttekintés, osztályozás, kiválasztási kritériumok	493
Piszarenkó T. A működési tevékenységekből származó cash flow-k vezetői számvitelének megszervezése	507
Portovárász T. A modern gazdasági elemzés típusai és jellemzőik	516
Skaszko O., Dmisko J. A bank belső ellenőrzésért felelős egység munkahatékonyságának és -minőségének külső értékelése	529
Szarakhman O., Surpenkova R., Kalajtan T. A bankok pénzügyi kimutatásainak jelenkori valósága a független könyvvizsgálat tükrében	540
Cjatkovszka O. Az állami intézmények nem pénzügyi eszközeinek számviteli módszertani szempontok alapján	552
Siskova N. A készletek számvitelének automatizálása: innovatív technológiák és hatékonyságértékelés	563

4. FEJEZET. MENEDZSMENT ÉS INNOVATÍV FEJLŐDÉS

Tan Cs.Cs. Az Ipar 4.0-hoz és 5.0-hoz adaptált kompetenciák bibliometrikus feltérképezése a Big Data szakirodalom alapján: a pályaorientációra gyakorolt hatás	578
Almhamad G. A női vállalkozói készséget befolyásoló tényezők a fejlődő országokban. Milyen messze vagyunk a női vállalkozások támogatásától?	591
Vasilycsák Sz., Sterma T. A munkaerőpotenciál, mint a menedzsment tárgya	605
Voronina V., Zaharova Ly. Csapatmunka stratégiai irányítása modern tudományos, innovatív és üzleti környezetben	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. A külföldi munkavállalás kihívásai, tapasztalatai egy empirikus kutatás tükrében	623
Nemcsuk P. Az agráripari vállalkozások szervezeti sajátosságai	633
Prokopov D. Bioenergia a mezőgazdaság fenntartható fejlődésében: az ipar fejlődésének problémái és kilátásai	643
Szeryogina D., Matvejeva N., Puskár T. Innovatív fejlődés a fenntartható fejlődés kereteiben: egyensúly megtalálása a gazdasági hatékonyság és a környezeti fenntarthatóság között	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Vállalkozói hajlandóság vizsgálata az egyetemi hallgatók körében	666

RECENZIÓK

Recenzió Bacsó Róbert és Pojda-Noszik Nina "Ukrajna autóipara: kulcsfontosságú megközelítések a munkaerőpiaci és üzleti kilátások értékeléséhez" című monográfiájára	682
Recenzió Loszkorih Gabriella és Pércsi Oxána "Az ukrajnai IT-vállalkozások tevékenységének számviteli és elemzési támogatása" című monográfiájára	684
Publikációs követelmények	689

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Assessing business perspectives in the automotive industry of Ukraine: national and regional aspects of sectoral development	19
Atamas O. Investment attractiveness of regions in Ukraine: problems, recommendations, prospects	29
Venger V., Romanovska N., Sheiko O. Conjuncture features of the Ukrainian grain market	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Economic spatial structure analysis: focus on Great Britain	51
Kravchenko O., Badai A. The role of state regulation of wages	60
Kryvenko N. Assessment of international economic integration: methodological approaches with the selection of agricultural markets	70
Perehuda Yu. Assessment of the competitiveness of farmhouses in the production of livestock products through the prism of import and export indicators	80
Pohylenko N. Intellectual property rights as a restriction factor of innovative activity in agriculture	92
Pushkar T., Slavuta O. Perception of digitalization processes by residents as a basis for implementing programs of balanced urban development	107
Samusevych Ya., Tenytska I., Rudychenko A. Assessment of the impact of environmental control on ensuring rational nature use in Ukraine	118
Sydorenko Ye. Digital transformation as an economic tool restoration of territorial communities	134
Kharchenko N. Some aspects of socio-economic determinants of health	144
Usata N. Conceptual foundations of the circular economy in agriculture	153
Shapurov O. Industrial innovations: Internet of things, blockchain, digital double	164
Shuba M., Shuba O. The global market of passenger cars: features and development trends	178

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Zhuravlyova I. Financial management in the contemporary dimension	188
Bálintová M. Examining the relationship between green bank marketing and bank loyalty in the case of Slovak customers	205
Bohrinovtseva L., Bondaruk O., Klyuchka O. Financial security of the insurance market: theoretical aspect	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Applicability of bankruptcy prediction models in the western Hungarian food retail sector	227
Daudova G., Grinko A. The evolution of digitization processes in the activities of financial bodies of local self-government in Ukraine	240
Zhyhlei I., Laichuk S., Polishchuk I. Bibliographical analysis of publications on social investment according to Web of Science platform data	253
Zaichko I. Peculiarities and main directions of the monetary and credit policy of Ukraine under martial law	264
Oriekhova K., Golovko O. Choosing an organizational and economic mechanism to ensure the financial security of gas distribution companies	277
Tataryntseva Yu., Yuryeva I., Nazarova T. The impact of the development of social responsibility and sustainable digital marketing on the financial component of business processes in the conditions of the digital economy	293
Shyshkina O. The impact of fintech innovations on global currency markets	307
Yaroshevych N. The level of local budgets financial decentralization in Ukraine	321

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Vartsaba V., Makarovych V., Loskorikh G. An analysis of the accounting problems for innovative capital in Ukraine	334
Hanusych V., Yoltukhovska O., Sheverya Ya. The concept of value creation in integrated reporting	346
Hrytsai O., Lishnyanska I. Accounting support for determining the cost of medical services	358
Dubynska O. Theoretic al and practical aspects of the audit of financial statements as a way identifying threats to the financial security of the enterprise in the conditions of martial law	374
Yershova N. Accounting consulting as a "soft technology" for supporting the development of small and medium-sized businesses	385
Koshil A., Meliankova L. Economic essence and reflection in the accounting of electronic money in modern conditions	397
Makarenko I., Rudychenko A. Digital responsibility of companies: Economic essence of the concept and conceptual approaches	409
Martin K., Szilágyi N. The importance of brand value in the view of the company's assets	421
Miroshnicheno O., Schigoryeva V. The system of taxation of small business: the experience of Poland	435
Mykiiievych O., Tyvonchuk O. Challenges and prospects of transition to International Financial Reporting Standards in Ukraine and worldwide	448
Moskal N. Prospects for the use of blockchain technology in auditing	458
Moskovchuk A., Dorosh V. Determinants of formatting the financial results: retrospective and prospective analysis	468
Nashkerska H. Barriers to the accounting recognition of information as an asset	479
Onyshchenko V., Kononenko D., Chupina M. Strategic analysis tools in enterprise management: overview, classification, selection criteria	493
Pysarenko T. Organization of managerial accounting for operating cash flows	507
Portovaras T. Types of modern economic analysis and their characteristics	516
Skasco O., Dmyshko Ya. Conducting an external assessment of the performance and quality of work of the bank's internal audit unit	529
Sarakhman O., Shurpenkova R., Kalaitan T. Modern realities of independent audit of banks' financial statements	540
Tsiatkovska O. Methodological basis for constructing the accounting of non-financial assets in state institutions	552
Shyshkova N. Automation of inventory accounting: innovative technologies, efficiency assessment	563

CHAPTER 4. MANAGEMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT

Tan Chai Ching Big Data Literature-based Bibliometric Mapping Analysis for Competences Adaptable to Industry 4.0 and 5.0: Implications for Career Orientation	578
Almhamad G. The factors affecting women entrepreneurship in developing countries. How far are we from supporting women entrepreneurship?	591
Vasylchak S., Shterma T. Labor potential as an object of management	605
Voronina V., Zakharova L. Strategic management of team work in the conditions of a modern scientific, innovative and business environment	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. The challenges and experiences of employment abroad in the reflection of an empirical research	623
Nemchuk P. Peculiarities of managing the development of corporate agrarian formations	633
Prokopov D. Bioenergy in the sustainable development of agriculture: problems and prospects for the development of the industry	643
Serogina D., Matvieieva N., Pushkar T. Innovative development within the framework of sustainable development: finding a balance between economic efficiency and environmental sustainability	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Examination of entrepreneurial propensity among university students	666

MONOGRAPH REVIEWS

REVIEW of the Monograph by R. Bacho and N. Poyda-Nosyk «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
REVIEW of the monograph by Loskorich L., Perchi O. «Accounting and analytical support of the activities of IT enterprises in Ukraine»	684
General requirements for manuscripts	691

DOI 10.58423/2786-6742/2023-4-623-632

UDC 331

Kornél ANTAL

közgazdász jelölt
Nyíregyházi Egyetem
Nyíregyháza, Magyarország

Tímea MAKSZIM GYÖRGYNÉ NAGY

PhD, adjunktus
Gazdálkodástudományi Intézet, Nyíregyházi Egyetem,
Nyíregyháza, Magyarország
ORCID ID: 0000-0002-7296-6790

A KÜLFÖLDI MUNKAVÁLLALÁS KIHÍVÁSAI, TAPASZTALATAI EGY EMPIRIKUS KUTATÁS TÜKRÉBEN

Анотація. Метою даного дослідження є оцінка проблем і досвіду роботи за кордоном за допомогою емпіричного дослідження. Актуальність теми пояснюється тим, що працевлаштування в межах Союзу стало надзвичайно популярним після вступу Угорщини до Європейського Союзу. Це пов'язано з багатьма іншими факторами, тому для дослідження використано анкетування. Окрім причин працевлаштування, в роботі також розглянуто аспекти, що стосуються тривалості перебування за кордоном та особливостей вибору роботи за кордоном. У дослідженні продемонстровано впливову роль освіти, віку та сімейного стану на рішення працевлаштування. Даному емпіричному дослідженню передувало поглиблене вивчення літератури з досліджуваної теми, чому, крім каталогів бібліотек країни, значно допомогли різні бази даних, знайдені в Інтернеті. У статті сформувано дослідницькі питання та гіпотези, спрямовані на визначення того, чи впливають вік, освіта, сімейний статус суттєво на бажання працювати за кордоном, і які країни є найпопулярнішими серед цільових регіонів, і чи розташовані вони в межах або поза межами Європейського Союзу. Для отримання необхідного обґрунтування результатів використано однофакторний дисперсійний аналіз і крос-табличний аналіз стохастичних зв'язків з числа математико-статистичних методів. Аналіз проводився за допомогою статистичної програми SPSS на рівні значущості 5%. Результати доводять, що існує значуща, помірно сильна кореляція між віком і бажанням працювати за кордоном. Між місцем роботи за кордоном і бажанням працювати можна продемонструвати тісний зв'язок. 65% респондентів хотіли б працевлаштуватися за кордоном, 64% з них вказали країну працевлаштування Європейський Союз. Немає суттєвої кореляції між освітою та типом роботи, яку виконують за кордоном, навіть ті, хто має вищу освіту, готові працювати за професіями, які не вимагають наявності диплому. Крім того, більша частка людей, які живуть у сімейних відносинах, знайшла б роботу за кордоном, ніж самотні люди.

Ключові слова: працевлаштування, зарубіжжя, емпіричні дослідження, аналіз.

JEL Classification: J21, J61

Absztrakt. Kutatásunk célja a külföldi munkavállalás kihívásainak és tapasztalatainak értékelése empirikus kutatás segítségével. A téma aktualitását indokolja, hogy Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása óta rendkívül népszerű az Unión belüli munkavállalás. Ennek háttérében a magasabb jövedelem szerzése mellett számos egyéb tényező valószínűsíthető, melyek feltárásához nagymintás kérdőíves kutatást alkalmaztunk. A munkavállalás okai mellett olyan szempontokat is göröcső alá vettünk, amely a külföldi tartózkodás idejére, a külföldi munka megválasztásának szempontjaira vonatkozik. A vizsgálatban fontosnak tartottuk az iskolázottság, az életkor, a családi állapot befolyásoló szerepének

kimutatását is. Empirikus kutatásunkat megelőzte a kutatási téma szakirodalmának mélyreható tanulmányozása, melyek elérésében és feldolgozásában nagy segítséget nyújtottak számunkra hazánk könyvtárainak katalógusai mellett az interneten megtalálható különféle adatbázisok. Kutatásunk következő fázisában kutatási kérdéseket, hipotéziseket fogalmaztunk meg, melyek arra irányultak, hogy az életkor, az iskolázottság, a családi állapot szignifikánsan befolyásolja-e a külföldi munkavállalási hajlandóságot, továbbá mely országok a legnépszerűbbek a célterületek között, és ezek Európai Unión belül vagy kívül helyezkednek el. Kutatási kérdéseink megválaszolásához a matematikai-statisztika módszertana közül az egytényezős variancia-analízist, illetve a sztochasztikus kapcsolatok keresztábra elemzését alkalmaztuk. Az elemzéseket SPSS statisztikai programmal, 5%-os szignifikancia szint mellett végeztük el. Az eredmények azt bizonyítják, hogy szignifikáns, közepesen erős összefüggés mutatható ki az életkor és a külföldi munkavállalási hajlandóság között. Szoros kapcsolat mutatható ki a külföldi munkavállalás helye és a munkavállalási hajlandóság között. A válaszadók 65%-a vállalna munkát külföldön, közülük is 64% az Európai Uniót jelölte meg a munkavállalás célállomásának. Az iskolai végzettség és a külföldön végzett munka típusa között nem beszélhetünk szignifikáns összefüggésről, magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők is hajlandóak diplomát nem igénylő foglalkozásokban dolgozni. Emellett a párkapcsolatban élők nagyobb arányban vállalnának munkát külföldön, mint az egyedülállók.

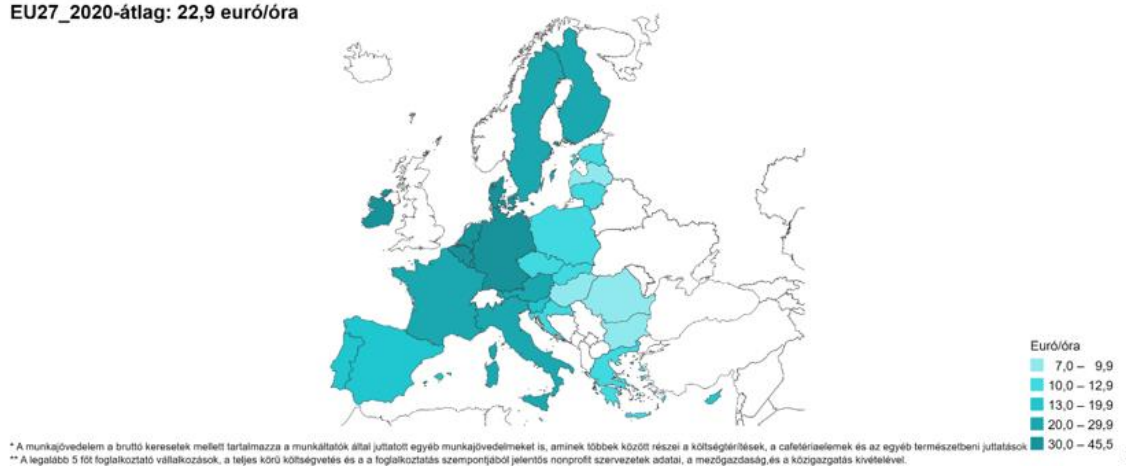
Kulcsszavak: munkavállalás, külföld, empirikus kutatás, elemzés.

Abstract. The aim of the research is to evaluate the challenges and experiences of working abroad with the help of empirical research. The topicality of the topic is justified by the fact that employment within the Union has been extremely popular since Hungary joined the European Union. In addition to the higher income, many other factors are likely behind this, and we used a large-scale questionnaire to explore them. In addition to the reasons for employment, we also scrutinized aspects that apply to the duration of the stay abroad and the aspects of choosing a job abroad. In the study, we also considered it important to demonstrate the influencing role of education, age, and marital status. Our empirical research was preceded by an in-depth study of the literature on the research topic, which, in addition to the catalogs of our country's libraries, was greatly assisted by various databases found on the Internet. In the next phase of our research, we formulated research questions and hypotheses aimed at whether age, education, family status significantly influence the willingness to work abroad, and which countries are the most popular among the target areas, and whether they are located within or outside the European Union away. To answer our research questions, we used the one-factor analysis of variance and the cross-tabulation analysis of stochastic relationships from among the mathematical-statistical methodologies. The analysis was performed with the SPSS statistical program at a significance level of 5%. The results prove that there is a significant, moderately strong correlation between age and willingness to work abroad. A close relationship can be shown between the place of employment abroad and the willingness to work. 65% of the respondents would take up a job abroad, and 64% of them indicated the European Union as the destination for employment. There is no significant correlation between education and the type of work performed abroad, even those with a higher education are willing to work in occupations that do not require a diploma. In addition, a higher proportion of people living in a relationship would take up work abroad than single people.

Keywords: employment, abroad, empirical research, analysis.

A probléma felvetése általánosságban. Az Európai Unióba való belépésünk óta rendkívül népszerű az Unión belüli munkavállalás. A magasabb jövedelem szerzése mellett számos tényező játszik szerepet a döntés meghozatalában. A lehetőségek mellett akadályt jelent-e a nyelvtanulás, a külföldi jogszabályok megismerése, új kapcsolati háló kialakítása, vagy a teljesen új munkaerőpiaci igényekhez való alkalmazkodás. Magyarországon 2021-ben évi 1,92 millió, azaz havi 160 ezer forint volt az egy főre jutó nettó jövedelem. A háztartások legszegényebb ötöde egy főre vetítve 94 ezer forintból kellene, hogy megéljen havonta, a leggazdagabb ötödnél 409 ezer forint ez a mutató. A magyar társadalom 60 százaléka olyan háztartásban él, ahol az egy főre jutó havi nettó jövedelem nem haladja meg a 210 ezer forintot. Magyarországon a havi átlagkereset vásárlóerő-paritáson az EU átlagának 41 százaléka. [1] Az EU tagállamokhoz viszonyított egy teljesített órára jutó munkajövedelem adatok is megerősítik a jövedelem szerzés prioritását a külföldi munkavállalás okai között (ld. 1. ábra).

EU27_2020-átlag: 22,9 euró/óra

1. ábra. Egy teljesített órára jutó munkajövedelem az EU27-ben, 2020-ban.

Forrás: [2] alapján

A közösségi munkaerőfelmérés csak nagy bizonytalansággal tud adatokat szolgáltatni arról, hogy hány magyar él és dolgozik külföldön, a nemzeti adatforrások pedig eltérő jogszabályi elvek mentén rögzítik a külföldön munkát vállalók adatait. A magyarok külföldi munkavállalása a 2008-as gazdasági válság után különösen megélné, 2013-ban 98 ezer ingázási típusú munkavállaló dolgozott külföldi székhelyű munkahelyen.[3] Szalai Piroska, a Nemzetgazdasági Minisztérium tanácsadója szerint napjainkban háromszázezer magyar munkavállaló dolgozhat külföldön, közülük hozzávetőleg 72 ezren lehetnek az ingázók, tehát a Magyarországon élő, de külföldön munkát végzők. Mindez persze nem csekély, de **arányaiban a környező országokhoz képest viszonylag alacsonynak számít a külföldön dolgozó magyarok száma.**[4]

A legfrissebb kutatások és publikációk elemzése. A munkaerőpiac két formálisan azonos státusú szereplő (a munkavállaló és a munkáltató) közötti cserék összesége, a munkaerő allokációs, illetve reallokációs intézménye.[5] A munkaerőpiac szerkezetének megfogalmazására több különböző elmélet is létezik. John Stuart Mill közgazdász szerint léteznek nemkompetitív csoportok. Az ezekben a csoportokban lévő munkavállalók végzik el azokat az alacsony presztízsű, alulfizetett munkákat, amelyek megfelelő versenykörülmények esetén nem lennének elvégezve, mivel nem lenne senki, aki elvállalja. Ezen körülmények miatt állíthatjuk azt, hogy a munkaerő nem homogén és csoportokra osztható személyiségi és képzettségi szintek alapján. Az Amerikai Egyesült Államokban végzett kutatások pontosan erre keresik a választ, tehát, hogy miért nem homogén a munkaerőpiac és milyen tényezők okozzák ezt a töredezettséget.[6] Az első tapasztalat, hogy a szegénység fennmarad. Egyes kutatók a munkaerőállományt két szegmensre osztják, a primer a tehetősebb, a szekunder pedig a szegény réteg. A második tapasztalat, hogy a munkaerőpiaci jövedelemegyenlőtlenség nagyobb különbséget mutat, mint a népesség képességpotenciálja. A harmadik tapasztalat a munkaerőpiaci diszkrimináció megléte. A faji, nemi, vallási, etnikai tényezőn alapuló megkülönböztetések, illetve bérkülönbségek nem támasztották alá a munkatermelékenységi különbségeket. Végül pedig a munkanélküliség is egyenlőtlen eloszlásúnak bizonyult, tehát az előzőleg felsorolt besorolású emberek különböző mértékben váltak munkanélkülivé.[7] A munkaerőpiac normál állapota az egyensúlytalanság, amely lehet látens, vagy felszínre törően látványos és katasztrofális. A munkaerőpiac főszereplője az ember, amely sajátos termelési tényezőként meghatározza a munkaerőpiac sajátosságait.[8]

A cikk célja. Jelen tanulmány egy 2023 tavaszán lebonyolított nagymintás (200 elemű) kérdőíves felmérés tapasztalatait mutatja be. E kvantitatív kutatás célja a külföldi munkavállalás jellemzőinek, okainak, ok-okozati viszonyainak elemzése. A mintavételt elektronikus formában bonyolítottuk le, hólabda módszert alkalmaztunk. A hólabda mintavétel a mintavétel azon módszere, amikor a kutatók a célpopuláció már megkérdezett tagjai révén igyekeznek megközelíteni a kutatás további lehetséges résztvevőit.[9] A kérdőív 29 kérdésének feldolgozásához leíró és következtető statisztikai módszereket használtunk. A feldolgozás digitális módon történt Microsoft Excel és IBM SPSS szoftverek segítségével. Kutatásunk hipotézisei:

H1: A Magyarországon a fiatalabb korcsoportoknál gyakrabban fordul elő lehetőségként a külföldi munkavállalás, mint más korcsoportoknál.

H2: A külföldön munkát vállalók túlnyomó többsége az Európai Unión belül marad.

H3: A külföldön munkát vállalók nem tudják kihasználni a Magyarországon szerzett felsőfokú végzettségeiket külföldi munkájuk során.

H4: Az egyedülállók nagyobb arányban vállalnak külföldön munkát, mint a párkapcsolatban élők.

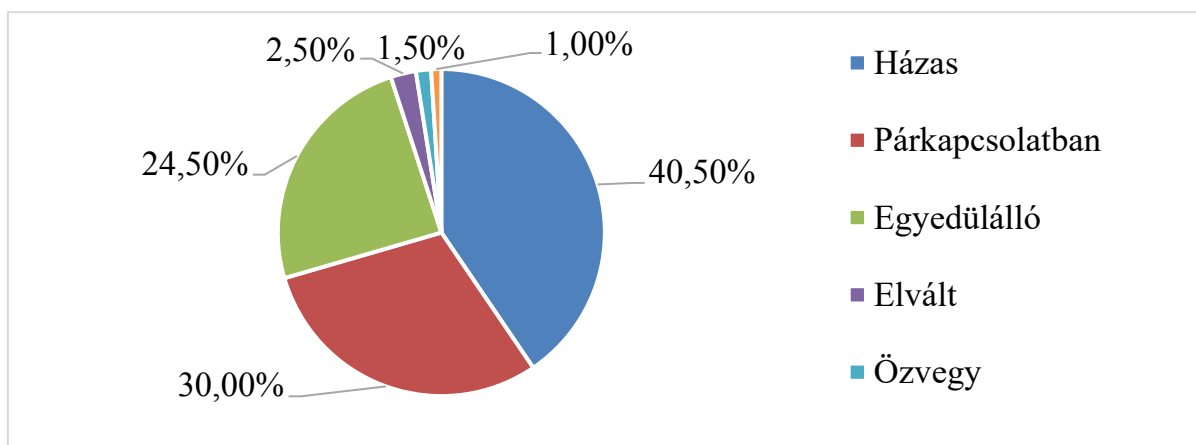
H5: A külföldön munkát vállalók kisebb arányban terveznek külföldi letelepedést.

Az ok-okozati összefüggések feltárásához egytényezős varianciaanalízist, valamint keresztábra elemzést alkalmaztunk. A varianciaanalízis során kettőnél több faktor középértékeinek minta alapján történő összehasonlítása történik. A módszerrel arra keressük a választ, hogy van-e különbség a mintaátlagok között egy megadott szempont

(független változó) alapján.[10] A keresztábra elemzés az asszociációs kapcsolatokat vizsgálatára alkalmas módszer, amellyel két minőségi/területi változó közötti kapcsolat szorosságát mérjük. A kapcsolatszorosság mérőszámát Cramer-mutatónak nevezzük.[11 Az elemzéseket SPSS statisztikai programmal, 5%-os szignifikancia szint mellett végeztük el.

A kutatási eredmények bemutatása. A 200 elemű minta nem szerinti megoszlása: 22,5% (45 fő) férfi és 77,5% (155 fő) nő. A kitöltők átlagéletkora 34 év volt, a két leggyakoribb korcsoport a 21-30 közötti, valamint a 41-50 év közötti volt.

A 200 válaszadóból 81 fő házas, mely így a legnagyobb kategóriát jelenti 40,5%-al. 60 fő párkapcsolatban él, ők a válaszadók 30%-át képezik, míg a válaszadók 24,5%-a egyedülálló, ami 49 főt tesz ki a mintában (ld. 2. ábra).

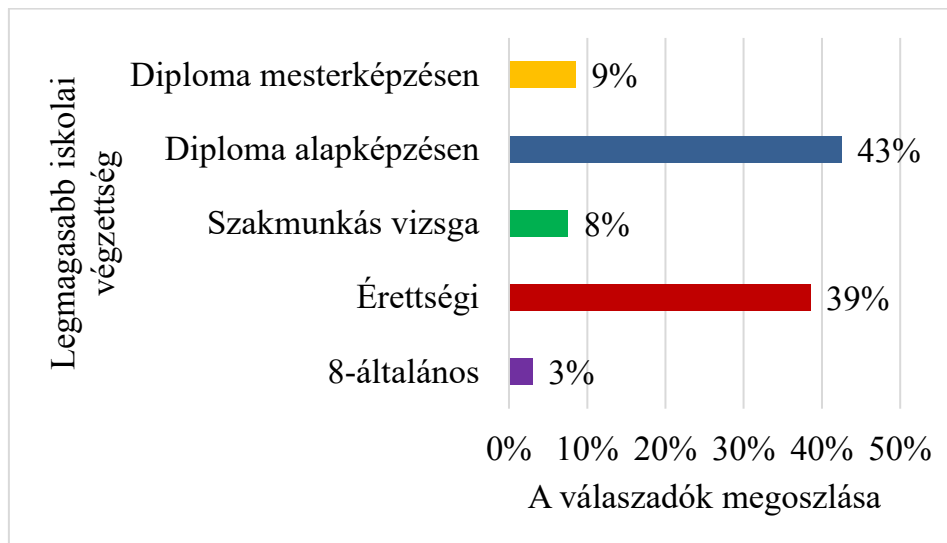

2. ábra. A válaszadók családi állapota.

Forrás: Saját kutatás

A válaszadók 52%-ának nincs gyermeke, ami 104 fő, míg 96 fő rendelkezik gyermekkel/gyermekkel, ami a válaszadók fiatal korát tekintve megfelel a mai társadalmi normáknak.

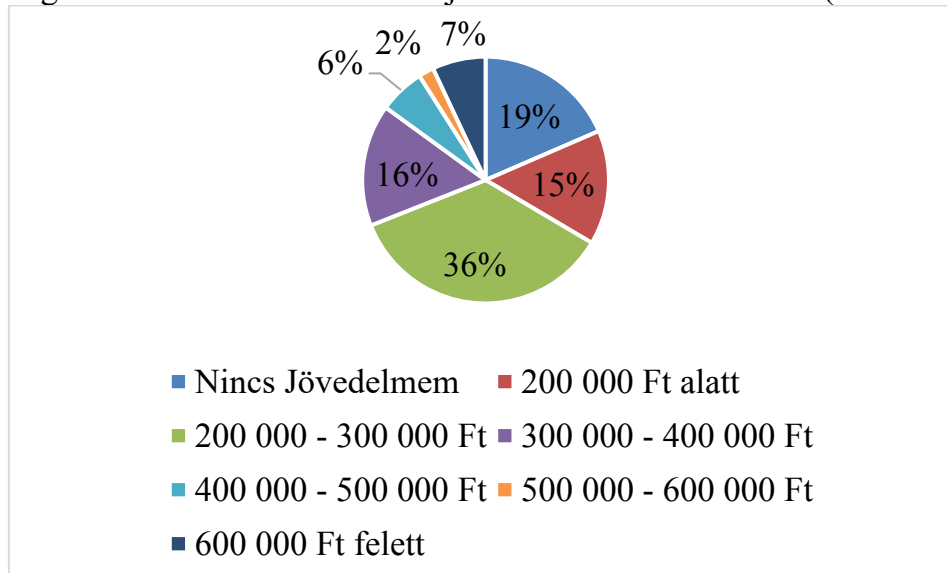
A válaszadók több mint fele rendelkezik valamilyen diplomával, tehát egy magasan képzett mintáról beszélhetünk (ld. 3. ábra). A nyelvtudás mindenképpen tükrözi a képzettségi szintet, hiszen az erre irányuló kérdéseim mutatják, hogy a válaszadók 70%-a beszél valamilyen idegen nyelven, míg csak 60 fő választotta a nem opciót. A leggyakoribb idegen nyelvek az angol, a német, majd a spanyol és az olasz voltak.

3. ábra. A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége.

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A nettó jövedelem tekintetében 37 főnek, vagyis a válaszadók 19%-ának nincs semmilyen jövedelme, ami lefedti az aktív munkaviszonnyal nem rendelkező személyek számát. A leggyakoribb jövedelem-intervallum a 200-300 ezer forint közötti nettó jövedelem volt, viszont a válaszadók 15%-a (30 fő) 200 ezer forint alatt keres. A második legnépesebb jövedelemkategória a 300-400 ezer forint volt. A megkérdezettek 15%-a pedig 400 ezer forint feletti nettó jövedelemmel rendelkezik (ld. 4. ábra).

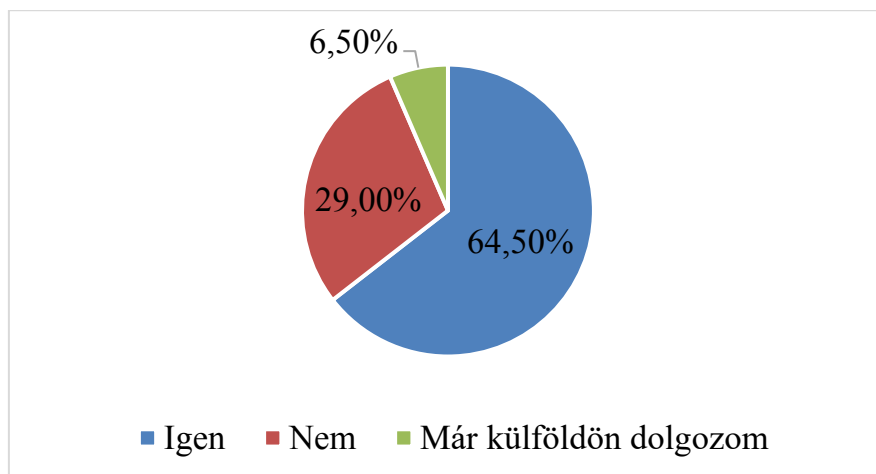

4. ábra: A válaszadók jelenlegi nettó jövedelme.

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A kérdőív következő kérdése arról szólt, hogy érdeklődik-e a külföldi munkavállalás iránt. A nemmel válaszolók számára itt véget ért a kérdőív, az igennel

válaszolókra vagy a már külföldön dolgozókra pedig még további kérdések vártak. A válaszok megoszlását az 5. ábra prezentálja.

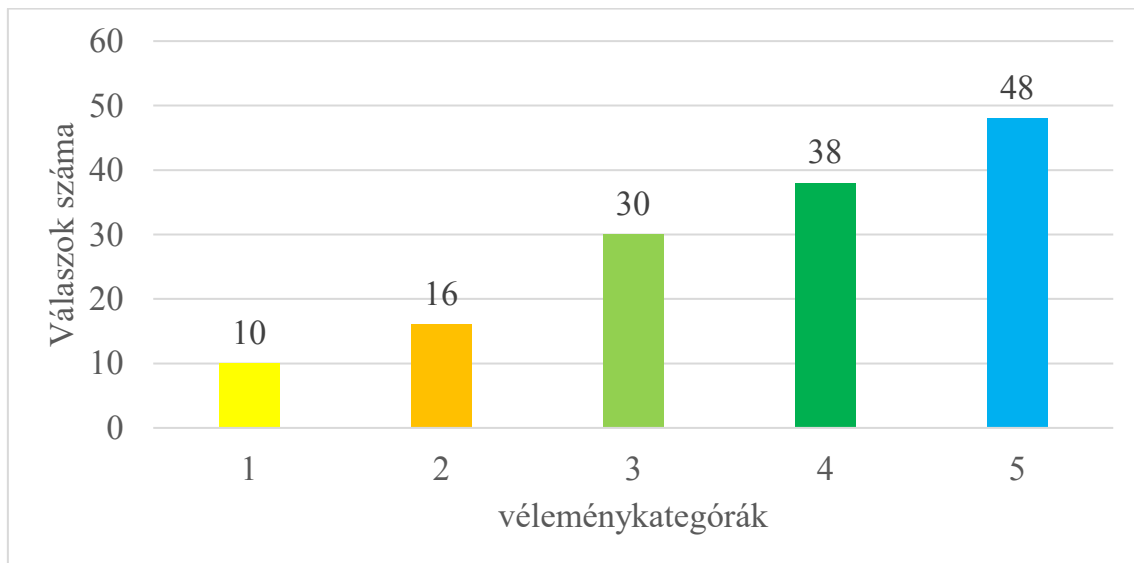

5. ábra. A kitöltők válasza arra, hogy szeretnék-e külföldön dolgozni.

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A kitöltők 2/3-a személyes érdeklődése vagy külföldi munkahelye kapcsán folytatta a kérdőív kitöltését. A 200 válaszadóból 142 fő töltötte ki a kérdőív második részét, ami már jóval konkrétan a külföldi munkavállalás jellemzőire irányult.

A következő kérdés, az volt, hogy ha most kapna egy külföldi munkajánlatot, mennyire valószínű, hogy azonnal elvállalná. Az eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók nagyon nyitottak az akár azonnali munkakezdésre. Elmondható, hogy mindössze 26 személy tartózkodott ettől a gondolattól, ez a válaszadók 18,31%-a. 30 fő közömbösen állt hozzá, tehát nem tudja biztosan, ugyanakkor nem zárkóznak el a külföldi munkavállalás lehetőségétől, ők a válaszok 21,13%-át tették ki. Azok, akik nagyon pozitívan álltak a rövid időn belüli munkakezdés gondolatához, a Likert-skálán a 4-es és 5-ös kategóriát választották. Ők szám szerint 86-an voltak, ami a kitöltők 60,56%-a (ld. 6. ábra).

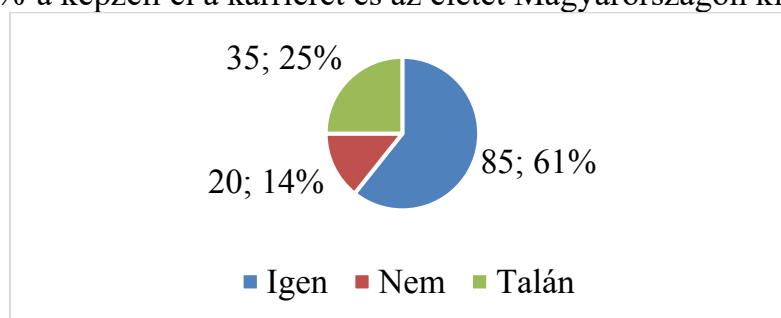

6. ábra. Ha most kapna munkajánlatot, mennyire valószínű, hogy elvállalná.

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A következő kérdés arra irányult, hogy milyen jövedelmet szeretne elérni a vágyott külföldi munkahelyen. Az adatok azt mutatják, hogy a kitöltők meghatározó részénél (82,35%) a vágyott jövedelem nem haladja meg a 2 000 000 Ft-ot.

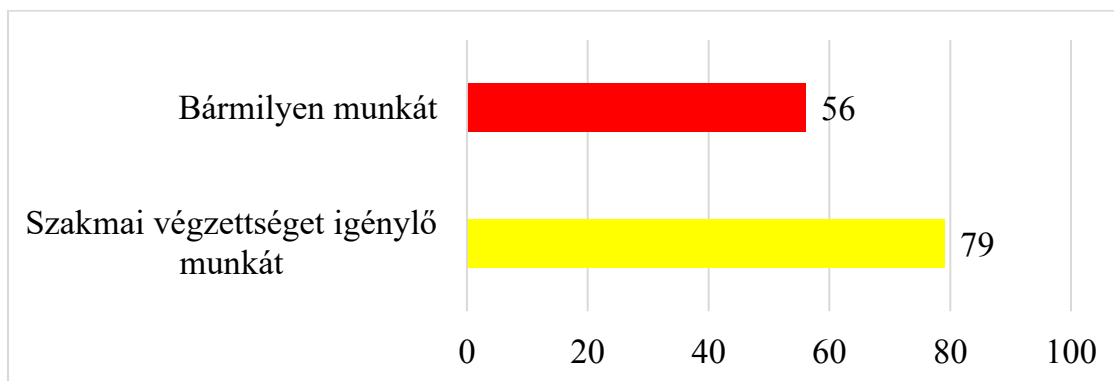
Ezután megkérdeztük, hogy ha megkapná Magyarországon az álmfizetését, itthon maradna-e. A válaszadók több mint 60%-a Magyarországon maradna, ha megkaphatná a vágyott fizetését, 25% bizonytalan ebben a kérdésben, míg csupán 20 személy, azaz a válaszadók 14%-a képzeletben el a karrierét és az életét Magyarországon kívül (ld. 7. ábra).

7. ábra: Ha megkapná itthon álmfizetését, Magyarországon maradna.

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

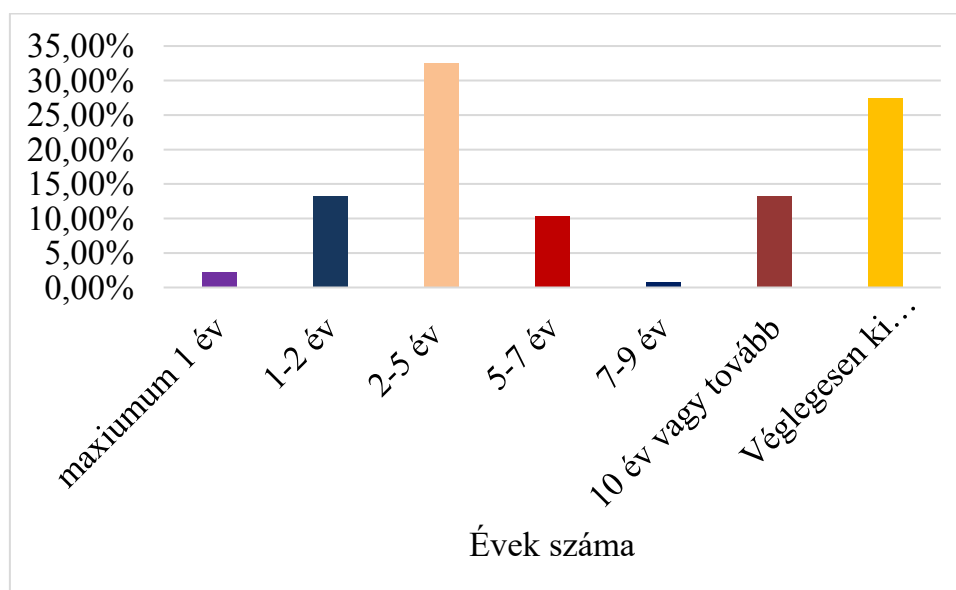
A következő kérdés az volt, hogy milyen típusú munkát végezne külföldön. A legtöbb válaszadó szakmai végzettséget igénylő munkát választana, ami nem meglepő, tekintve, hogy senki nem szeretné a tanulmányait és végzettségeit félredobni. Ennek ellenére még így is 56 fő válaszolta, hogy lényegében bármilyen munkát elvállalna külföldi munkája során (ld. 8. ábra).

8. ábra: Milyen típusú munkát végeznének szívesen a kitöltők külföldön.

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy mennyi ideig szeretne külföldön munkát vállalni. A legnépszerűbb 32,6%-al a 2-5 éves intervallum volt, a második legtöbb jelölést (27,4%-ot) azok csoportja kapta, akik véglegesen ki szeretnének költözni (ld. 9. ábra).

9. ábra. Mennyi ideig szeretne külföldön tartózkodni.

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

Következtetések és a kutatás továbbvitelének lehetősége. A külföldi munkavállalással kapcsolatos következtetéseink levonásához összefüggéseket tártunk fel a kérdőív egyes kérdései között, melyek segítettek abban, hogy értékeljük hipotéziseinket is. Valamennyi hipotézisünk alátámasztásához Cramer-féle asszociációs együtthatót használtunk. Első számításunk arra irányult, hogy van-e összefüggés az életkor és a külföldi munkavállalási hajlandóság között. Az eredmények azt mutatják, hogy közepesen erős összefüggés van ($C=0,37$) a kor és a külföldi munkavállalási

hajlandóság között. Az életkor hatással van a külföldi munkavállalási hajlandóságra. Vizsgálatunkban ez egy 65-35%-os megosztottságot mutat a fiatalok javára. Ezzel első hipotézisünk beigazolódott. Összehasonlítottuk a kitöltők válaszait azzal kapcsolatban, hogy hol szeretnék munkát vállalni, illetve, hogy hajlandóak lennének-e külföldön dolgozni. Az eredmények azt bizonyítják, hogy erős összefüggés ($C=0,69$) mutatható ki a külföldi munkavállalás helye és a munkavállalási hajlandóság között. A megkérdezettek közül 129 fő vállalna munkát külföldön, 58 fő nem. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a 129 főből 82-en az Európai Uniót jelölték meg a munkavállalás célállomásának, ami a pozitív válaszok 63%-át teszi ki. Így második hipotézisünk is igaznak bizonyult. A harmadik hipotézis tesztelésénél a Cramer-féle asszociációs együttható értéke mindössze 0,1 lett, így az iskolai végzettség és a külföldön végzett munka típusa között, nagyon gyenge összefüggés mutatható ki. Ezek alapján harmadik hipotézisünket elvetettük, vagyis a külföldön végzett munka nem függ a diplomától. Szintén gyenge összefüggést tapasztaltunk a külföldi munkavállalási hajlandóság és a családi állapot között. Habár párkapcsolatban élők nagyobb arányban vannak jelen a kitöltők között, de ez az arány nem jelentős. Ezzel a negyedik hipotézisünket is elvetettük. Végül utolsó asszociációs elemzésünk alapján megállapítottuk, hogy szignifikáns, szoros összefüggés ($C=0,69$) áll fenn a külföldi munkavállalási hajlandóság és a külföldi tartózkodás között. A legnépszerűbb válasz a 2-5 év közötti tartózkodás volt így az ötödik hipotézisünk megerősítést nyert. Az eredmények további elméleti és gyakorlati problémákat vetnek fel, amelyek tudományos igényű feltárása és megoldása a következő évek feladatait vetíti elénk. A jövőben fontosnak tartjuk a kérdőív kiterjesztését a szomszédos országokra is, amely lehetővé tenné a munkavállalás tapasztalatainak nemzetközi szintű összehasonlítását.

Felhasznált források listája.

1. Központi Statisztikai Hivatal. A háztartások életszínvonala, 2020
2. Központi Statisztikai Hivatal. Helyzetkép, 2022
3. Lakatos J. (2015) Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek. Statisztikai Szemle, 93. évf. 2. szám
4. Szalai P. (2018) Hiba démonizálni a külföldi munkavállalást. URL: <https://kamaraonline.hu/szalai-piroska-hiba-demonizalni-a-kulfoldi-munkavallalast/>
5. Galasi P. (1982) A munkaerőpiac szerkezete és működése Magyarországon. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
6. Tóthné S. G. (2002) Munkaerőpiaci ismeretek. Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar Humán Erőforrás Tanszék
7. Galasi P.– Sík E. (1979) A szegmentált munkaerőpiac elmélete. Közgazdasági Szemle. XXVI. évf. December. 1487–1500.
8. László Gy. (1997) Emberi erőforrás gazdálkodás és munkaerőpiac. Janus Pannonius Egyetemi Kiadó, 36-38.
9. Falus I. – Ollé J. (2008) *Az empirikus kutatások gyakorlata*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
10. Obádovics J. Gy. (2009) Valószínűségszámítás és matematikai statisztika. Scolar Kiadó, Budapest
11. Hunyadi L. – Mundruczó Gy. – Vita L. (2001) Statisztika. Aula Kiadó, Budapest

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці П. Берегове, 2023. Вип. 4 (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту
Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці П

**Публікація видання здійснюється за сприяння
Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці П.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці П, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК №7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.12.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 47,76.Формат 70x100/16.

Замовл. №456. Тираж 50.